

Paulus och ekonomisk utjämning

En analys av 2 Kor 8:1–15 i ljuset av den socioekonomiska
kontexten i Korint

Självständigtarbete Bibelvetenskap 7,5 hp

Student: Johan Brunskog

Examinator: David Willgren & Roland Spjuth

Handledare: David Willgren

Examinationsdatum: 2015-06-03

Ord: 9 910

Abstract

This essay is an analysis of 2 Cor 8:1–15 in light of the socioeconomic context in Corinth. Paul's appeal to the corinthian church is to embody a certain practice of giving. By the grace of God they can give as the poor macedonians did to the even poorer church in Jerusalem. Can one find economic redistribution in Paul's argument? If so, on which theological grounds? By exploring the unequal socioeconomic context and structure of the city. And in its light interpret the letter, and by analyzing how this affected the relationships inside the church, it is clear that certain theological themes shapes Paul's argument. Clearly he argues in terms of the fruit of the spirit which is creating and shaping Christ-likeness in the church. From his quotation of Exodus i'm arguing for Paul's alignment with Yahwism tradition which is grounded and defined in Israels testimony of Yahweh's character, as redistributive justice. Paul's desire is to awake the fruit of the Spirit in the corinthians. This is supposed to transform their hearts enabling them to reach out in a Christ-like way by redistributing economy to a starving church for equalities sake.

Keywords: *2 Kor 8:1-15, Corinth, Paul, Equality, Generosity, Redistribution, Inequality*

Innehåll

Kapitel 1: Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Metod.....	2
1.3 Avgränsning.....	3
1.4 Material.....	4
1.5 Disposition.....	4
Kapitel 2: Korint och Korinthierbrevet.....	5
2.1 Staden Korint.....	5
2.1.1 Staden Korint, <i>Colonia Laus Lucia Corinthiensis</i>	5
2.1.2 Korint, ojämlikhet och social status.....	5
2.1.2.1 Rekonstruktion av den romerska eliten.....	6
2.1.2.2 Status, resursfördelning och ojämlikhet.....	7
2.2 Andra Korinthierbrevet.....	8
2.2.1 Bakgrund och tidigare kommunikation.....	8
2.2.2 Situation och församlingsproblematik.....	10
2.2.3 Sammanfattning.....	11
Kapitel 3: Argumentationsanalys av brevet och 8:1–15.....	13
3.1 Textens vida litterära kontext.....	13
3.1.1 Textens övergripande struktur.....	13
3.1.1.1 Försvar av apostlatjänsten.....	14
3.1.1.2 I Herrens tjänst – Jerusalemsinsamlingen kap 8–9.....	14
3.1.1.3 I Herrens tjänst – argumentation och försvar.....	15
3.1.1.4 Sammanfattning.....	15
3.2 Textens lydelse.....	16
3.2.1 Argumentationsanalys av 8:1–15.....	17
3.2.1.1 Den utvalda textens struktur.....	17
3.2.1.2 Sammanfattning.....	19
3.3 Teologiska argument & källor i insamlingen.....	19
3.3.1 Jesus Kristus.....	19
3.3.1.1 Kristologi och Filippierbrevet.....	19
3.3.2 Paulus användning av 1 Mos 16:18.....	20
3.3.3 Slutsatser, teologiska teman och källor.....	22
Kapitel 4: Avslutande del.....	23
4.1 Sammanfattning av slutsatser.....	23
4.2 Diskussion av slutsatser, frågor och framtida forskningsuppslag.....	24
Litteraturförteckning.....	27
Tryckta källor.....	27

Kapitel 1: Inledning

Ekonomiska frågor om utjämning och omfördelning blir särskilt uppmärksammade när katastrofer sker. Ingen kan förneka att planeten och dess mänsklighet lider oerhört av orättvisa ekonomiska strukturer där de rika i väst lever på resten av världens bekostnad. Vi befinner oss i ett samhälle som lever i oändliga vattendyningar av tidig och sen kolonialisering och möter samtidigt en annan företeelse, kapitalismen, som befolkningen i tredje världen tar konsekvenserna av. Västvärldens höga och oerhört kostsamma standard grundar sig på kollektiv egocentrism, den är så dyr att våra bröder och systrar i utvecklingsländer betalar med deras blod. Och mer än någonsin görs försök att motverka detta genom gåvor till människorättsorganisationer, miljöorganisationer och dylikt. Men många frågar sig om detta räcker eller om behövs en reformation av samhället.

Den 17 maj 2015 skedde ännu en stor katastrof med många offer, denna gång i medelhavet där flyktingar flydde från Nordafrika för att söka skydd i västvärlden, flyktingarna är tvungna att ta olämpliga båtar (både ekonomiskt och säkerhetsmässigt – båtarna är t.o.m. dyrare än flyg) eftersom flyg är olagligt enligt EUs stadgar. Detta har resulterat i väldigt många emigranternas död det senaste året.

På dessa stora och komplexa frågor om ojämlika ekonomiska system som kostar människor livet, undrar jag hur församlingen ska agera. Nödvändigheten av ekonomisk utjämning¹ och församlingens generositet är något som uppmärksammas mer än någonsin. Till detta undrar jag om ekonomisk utjämning ett bibliskt ideal, ryms det i lärjungaskapet? Om församlingen svarar på detta globala problem blir svaret en reaktion på samhällets utropstecken eller är ett liv efter utjämningsprinciper något som Guds folk är kallad att förkroppsliga? Är det inte så att församlingen är kallad att vara ett salt och en motkultur även på detta område?

Det är ingen hemlighet att västerlänningar lever på majoriteten av jordens resurser. Jag tror att församlingen behöver hitta Guds vision i detta, så att församlingen kan förkroppsliga det liv Gud har tänkt i en kapitalistisk kultur. Därför är min förhoppning med uppsatsen att hitta teologiska byggstenar för en kristen ekonomisk hållning som utmanar samtida ideal. Om man kan härleda ekonomisk utjämning som en del av lärjungaskapet i nytestamentliga texter behöver församlingen omvärdera sina ekonomiska praktiker, särskilt om detta är kopplat till efterföljelsen av Jesus och hans anspråk på våra liv.

¹ Med ekonomisk utjämning menar jag motverkande av ekonomisk ojämlikhet genom omfördelning av resurser. T.ex. de som har ger till de som inte har för att skapa jämvikt.

I studier av Paulus under en exegetikkurs på *Akademi för ledarskap och Teologi* (ALT) och läsning av 1 Korintierbrevet 8:1-15 har jag fått vetskapen att särskilda ekonomiska förhållningssätt uttrycks. Kan man dra slutsatsen att detta innebär ekonomisk utjämning för Guds folk? Vad säger Paulus egentligen?

När han vädjar för korintierförsamlingens generositet och givande, vad är det motiverat av? Varför säger Paulus som han gör, på vad grundar han argumentationen i 2 Kor 8:1-15?

1.1 Syfte och frågeställningar

Utifrån det problemområde som skissats i inledningen ovan blir denna uppsats syfte att utreda om ekonomisk utjämning är en viktig del av hur Paulus vädjar till församlingen fortsatta ekonomiska praktiker i Korint. Syftet är inte bara att konstatera att lärjungaskapet har ekonomiska konsekvenser, det förutsätter jag, utan snarare att granska Paulus argumentation med frågan om utjämningsprinciper är en naturlig del av hans inställning till lärjungaskapet. Jag ställer alltså följande huvudfråga:

Finns det ekonomisk utjämning i 2 Kor 8:1–15?

För att besvara den frågan har jag bearbetat dessa underfrågor:

- 1) Hur ser den socioekonomiska kontexten ut i församlingen i Korint, och hur påverkar detta Paulus argumentation om givande?
- 2) Någon slags ekonomisk omfördelning uttrycks i Paulus motivering av givande till Jerusalemförsamlingen. Vad är det som har format detta etiska ställningstagande? Vilka teologiska teman kommer till uttryck i Paulus argumentation?

1.2 Metod

I uppsatsen kommer jag i huvudsak analysera 2 Kor 8:1-15 med hjälp av historisk kritisk, grammatisk kritisk och litterär kritiskt analys enligt Hayes och Holladays definitioner. Med grammatisk kritisk kommer jag bearbeta viktiga biståndsdelar i textens argumentation. Med litterär kritiskt analys dyker jag in i textens nära och breda litterära kontext för att komma åt hur detta påverkar argumentationen. Där visar jag på hur den utvalda textens förhåller sig till det stora textsammanhanget, samt textens retoriska dimension som är viktig för förståelsen. Med hjälp av bibelteologier och kommentarer visar jag också på texter som är viktiga i förståelsen av teologin, t.ex. GT citatet (2 Mos 16:18) som ger en god inblick i Paulus teologiska tradition. Men även viktiga och oundvikliga parallelltexter (Fil 2:5-8). Den historisk kritiska analysen är av stor vikt

eftersom jag velat fånga in samtida kulturella och sociopolitiska strömningar som församlingen hade att brottas med. I den delen av uppsatsen analyserar jag samtiden genom att använda texten som ett fönster till dess kontext. Därefter undersöker jag ”textens karriär” som Hayes och Holladay skriver, dvs. textens egen historia, ur vilken situation den uppstod, till vem och vilka och varför texten skrevs etc.²

1.3 Avgränsning

Denna uppsats avgränsas till att behandla Paulus argumentation i 2 Kor 8:1-15. Eftersom Kapitel 8–9 är ett särskilt avsnitt i brevet med tema insamling och givande. Denna avgränsning, till v.1–15, görs eftersom jag söker efter Paulus teologiska motivering av önskad jämvikt mellan församlingar detta kommer främst till uttryck där. De resterande verserna i kapitel 8 (v.16–24) handlar om organiseringen av insamlingen vilket inte är uppsatsens fokus. När det gäller inriktningen för uppsatsen så är avgränsningen att göra en argumentationsanalys på den utvalda texten. Jag gör alltså en närläsning för att förstå sammanhanget han skriver in i, den historiska kontexten men även den litterära. Den grammatiska analysen använder jag mig av för att få en djupare förståelse för Paulus textens uppbyggnad. Med detta till grund har jag tolkat den utvalda texten i ljuset av den socioekonomiska kontexten.

1.4 Material

Den utvalda bibeltexten (2 Kor 8:1-15) är primärkällan i detta arbete men även brevet i dess helhet. Sekundärlitteratur jag använt mig av är främst bibelkommentarer, forskning om ojämlikhet i den romerska staden Korint samt monografier och bibelteologi som berör bibeltexten och frågan.

1.5 Disposition

Jag har delat in uppsatsens i fyra delar. Efter introduktionskapitlet görs i kapitel två en undersökning av den historiska kontexten. Där berörs alltså Korint som stad och dess socioekonomiska strukturer med syfte att visa på att samhällets ojämlikhet präglade samt formade Korint och församlingen. Här lägger jag en särskild vikt vid stadens uppbyggnad, handeln som upprätthöll ojämlikhet men också hur samhället hanterar relationer och hur det i fortsatt led påverkar församlingens relationer. Detta ger oss viktiga insikter om Paulus argumentation.

Därefter följer kapitel tre där jag behandlar Paulus övergripande argument och intention i 2

² Hayes & Holladay 1982, 45.

kor, där jag lägger ut brevets helhet för att därigenom visa på den utvalda textens funktion i det stora sammanhanget. I detta kapitel redovisar jag andra Korinthierbrevets historia med hjälp av exegeter och bibelkommentarer. Paulus och korinthisernas relation sträcker sig över en längre tid, där lyfter jag fram problematik som visar på församlingens karaktär vilket säger oss mycket om vad korinthiserna var formade av. Syftet med detta är att leda läsaren in i Paulus och korinthisernas livsvärld, däri hittar vi det paulinska argumentets skärpa och tyngd.

Avslutningsvis sammanfattar jag viktiga slutsatser från kapitel två och tre. Dem viktigaste tar jag vidare och sammanför i kapitel 4. Där jag också för en diskussion utifrån slutsatser, slutprodukt och tankar kring framtida forskningsuppdrag.

Kapitel 2: Korint och Korinthiebrevet

2.1 Staden Korint

Förutsättningen för ekonomisk utjämning är ojämlikhet av olika slag. Alltså kan man säga att jag i detta avsnitt svarar på frågan: Vilka typer av ojämlikhet påverkade Korintherförsamlingen? Detta görs med syfte att svara på min huvudfråga, dvs. om Paulus uttrycker ekonomiska utjämningsprinciper i sin vägledning av korinthierna.

2.1.1 Staden Korint, *Colonia Laus Lulia Corinthiensis*

Korint grundades ca. år 44 f. kr. på samma plats som den gamla grekiska staden Korint som rommariket tidigare rivt. Men vid denna tidpunkt började staden växa. Från att vara ganska obetydlig till att under det första århundradet f. kr. bli en snabbt expanderande stad. I den julisk–claudiska perioden var Korint en livlig köpmannastad och hamn men också Achaiaprovinsens blomstrande huvudstad. Situationen och de goda möjligheterna i staden attraherade människor från olika typer av sociala och ekonomiska bakgrunder. Den spirande befolkningen kom att bestå av ett antal motsatta grupper speciellt människor från den grekiska östern.³

2.1.2 Korint, ojämlikhet och social status

Frågan om ojämlikhet i Korint har uppmärksamats av forskarna Steven J. Friesen, Sarah A. James och Daniel N. Schowalter. De har studerat ojämlikhet i samhället Korint, i boken *Corinth in Contrast: Studies in inequality*.⁴

I deras arbete såg de hur ojämlikhet påverkade Korints sociala livsstruktur. De insåg att om samhället karaktäriseras av ojämlik fördelning av material, kultur, spirituella resurser, skulle en fokuserad analys av sådana företeelser ge ny insikt i socioekonomiska, religiösa, och politiska nätverk närvarande i Korint. Med detta projekt redovisas också utmaningar och svårigheter, eftersom rådande ojämlikheter påverkade antika livsöden och möjligheten att komma åt sådana livs berättelser. Det tenderar nämligen vara så att dem som har minst på dessa skalor (politiskt, religiöst, kulturellt, ekonomiskt, etc.) syns minst i återskapandet av historien. Faktum är att modern analys väldigt ofta fokuserar på historiska personer som hade överskott och inte på dem som var underskott, alltså på ägande snarare än brist.⁵ Detta för med sig begränsningar när man vill säga

³ Millis 2014, 38.

⁴ Friesen, James, Schowalter 2014, 2.

⁵ Friesen, James, Schowalter 2014, 2.

något om de fattiga. Men samtidigt ger denna information oss aningar om den uppenbara ojämlikheten eftersom den uttrycks så tydligt i historieskrivningen.

2.1.2.1 Rekonstruktion av den romerska eliten

Benjamin W. Millis ger sig på att rekonstruera den romerska eliten och visar på att den bestod tre grupper. Den första gruppen var frigivna slavar nästan uteslutande av grekiskt ursprung. Den andra bestod av västromerska medborgare som vanligtvis var medlemmar och normalt sett redan aktiva eller bosatta i öst, i vissa fall flera generationer tillbaka. Den tredje gruppen i eliten bestod av medlemmar från den provinsiella grekiska eliten.⁶

Millis redovisar att det korinthiska systemet inte var designat för att ha någon slags social rörlighet, vilket betyder att samhällsstrukturen inte möjliggjorde chanserna för människor av olika kategorier att röra sig mellan social stratifikation (kategoriserade grupper utifrån yrke, inkomst, ekonomi osv.). Den korinthiska kolonin var nämligen designad utifrån kommersiella syften⁷ dessutom för att koncentrera makten till några få, dvs. elitens familjer. Positioner vidmakthölls genom att man inom eliten fyllde lägre poster med familjemedlemmar⁸, däri skyddade man orörligheten dvs. ojämlikheten.

Millis visar också att frigivna slavar mycket riktigt besatt och kunde besitta de högsta magistraten. Men detta var p.g.a. politiska intressen. Eftersom den romerska eliten såg att förhandlingsmän från öst och deras frigivna slavar hade önskvärda kunskaper, meriter och kontakter, så drog de slutsatsen att dem var lämpliga att utföra stadens återuppbyggnad på ett snabbt och framgångsrikt sätt. Rika romare använde då romarikets tidigare policy till sin fördel. Detta hade nämligen skett i Ceasarianska kolonier, där frigivna slavar tilläts och hade möjlighet att inta sådana positioner.⁹

Sådana familjer (förhandlingsmän och frigivna slavar) hade ofta etablerat sig i öst eftersom man ville dra nytta av områdets rikedomar. Millis menar att om dessa var skarpsynta affärsmän var det inte orimligt att de skulle bosätta sig där för att kunna bruka geografiska förmåner i en öst–väst handel. Med rätt styrsel på denna handel kunde då Korint bli en av den regionens främsta kommersiella stad och handelscentrum. Detta förhållande skriver Millis drev en del affärsmän att inse att involvering i Korint faktiskt kunde innebära personlig vinst. Man kan också säga att det fanns en viss press att handla, eftersom affärsmän inte ville hamna i konflikt som kunde förstöra

⁶ Friesen, James, Schowalter 2014, 4–5; Millis 2014, 41.

⁷ Millis 2014, 48.

⁸ Millis 2014, 53.

⁹ Millis 2014, 48.

den egna handeln.¹⁰

Ett vanligt argument har varit att det stora antalet av frigivna fångar bevisat motsatsen till ojämlikhet på detta plan. Men som vi nu har sett och som Benjamin W. Millis också redovisar finns det svårigheter med att se alla ex-slavar som samma typ av ex-slavar. Han menar att det är mer korrekt och försvarbart att kalla dessa personer som framgångsrika och mäktiga affärsmän med starka nätverk som innebar uppbackning av människor med liknande inflytande. De frigivna ska alltså rimligen ses som framgångsrika och mäktiga personer som en gång i tiden råkade vara slavar.¹¹ Denna slutsats är av stor vikt i förståelsen av relationerna i korinthieförsamlingen eftersom många ”frigivna” var medlemmar.

2.1.2.2 Status, resursfördelning och ojämlikhet

Arkeologiska fynd har lett till att man till viss del kan fastställa fördelningen av resurser i staden. Man har t.ex. hittat arkitektur som reflekterar de rikas resurser, t.ex. magnifika monument osv. Enligt Guy D.R. Sanders ger detta oss goda skäl att fastställa gruppens storlek till omkring 2% av befolkningen.

Dem som hade lite eller inga bevisade resurser var upp mot 65% eller mer. Sanders visar att det fanns två mellangrupper som utgjorde ca. 20% av befolkningen. Den ena levde på en nivå av mängd av motsvarande tre eller fyra gånger existensminimum eftersom de möjligtvis levde på att hyra ut mark och/ eller var verksamma i handel/ godstransporter. Den andra delen av denna grupp styrks genom arkeologiska fynd som visar på heminredning t.ex. mindre monument och hushållens målade väggar, genom detta kan man styrka att den andra delen av mellangruppen levde på ett existensminimum gånger fyra.¹²

I samma bok uppmärksammar David K. Pettegrew att den utpräglade handeln skedde på den Korinthiska Isthmus floden. Detta genererade rikedomar men förde också med sig ekonomisk ojämlikhet. Handel var inte bara en del av det centrala Korint utan något som pågick i en vidare skala. Korint var en handelsplats ämnad för resenärer och köpmän, detta kallades *emporion* ἐμπόριον, där skedde det ett konstant kommersiellt flöde. Anmärkningsvärt är att handeln inte skedde till fördel för invånarna i regionen¹³, detta underbyggde elitens förmåner, samhällets orörlighet och ojämlikhet.

¹⁰ Millis 2014, 48.

¹¹ Millis 2014, 52–53.

¹² Sanders 2013, 7.

¹³ Pettegrew 2014, 133–134.

2.2 Andra Korinthierbrevet

2.2.1 Bakgrund och tidigare kommunikation

I Apg 18 kan vi läsa om Paulus första vistelse i Korint. Detta var troligen före Juli 52 e. Kr. eftersom den nya prokonsulen skulle inta sin post. Barnett skriver att det var troligt att Paulus drog sig därifrån p.g.a. för att undvika ytterligare anklagelser från judar inför denna nya guvernör.¹⁴

Därefter reser han ut på sin andra missionsresa för att bygga upp församlingar han tidigare besökt men också med förhoppningen att evangeliet ska bära frukt i Efesos (Asien, nutida Turkiet). Troligast är att Paulus anlant till Efesos sommaren år 53 för att påbörja ett treårigt arbete där, därefter återuppta relationen med korinthiserna.

Under Paulus missionsresa var Apollos ledare för församlingen (Apg 18:27-9:1) man hade även besök av ledaren och lärjungen Petrus från Jerusalem. Barnett uppmärksammar att mötet med Apollos väckte frågor hos korintieförsamlingen om Paulus retoriska förmågor. I mötet med Petrus väcktes troligen frågor om Paulus auktoritet som apostel. Det är rimligt att säga att auktoritetsfrågan springer ur ifrågasättandet som kommer till uttryck i Galaterbrevet 1:1, 10-21; 2:7-9. Detta förmedlades troligen till Korint genom Petrus som troligtvis godkände kritiken. När dessutom falska profeter kom in i bilden ställdes sådana frågor på sin spets, problematisering och ifrågasättande av Paulus apostlaskap blir starkare. Det fanns även frågor om Paulus relation till dem.¹⁵ Vilket jag återkommer till senare.

I korrespondensen mellan församlingen och Paulus, som troligtvis fördes via brev eller rapporter, skriver han till församlingen för att bemöta befintliga problem. Denna kommunikation finns inte kvar och är alltså ett föregående brev till 1 Kor. Där förmanar Paulus församlingen vilket resulterar till att korinthiserna missuppfattar Paulus så att de separerar sig allt för radikalt emot det omgivande samhället. I den situationen skriver korinthiserna tillbaka med förhoppning om förtydligande och vägledning i moraliska och ekonomiska frågor (Jerusalem insamlingen), i denna tid kommer också rapporter om partibildning, omoral, rättstvister, tvivel på uppståndelsen från döden osv. Då påbörjas hans författande av det nytestamentliga (första) Korinthierbrevet.

När Paulus skrivit klart 1 Kor skickar han Timotheos för att leverera brevet och dessutom för att rapportera tillbaka. Timotheos återkommer med en mycket allvarlig rapport som leder till att Paulus måste ändra hela sitt schema för ett år tidigare besöka Korint. Vad som pågick just då förblir okänt. Hur som helst kom det andra besöket i Korint bli mycket svårt för Paulus, i 2 Kor skriver han att det var smärtsamt och sorgesamt för Korinthiserna (2 Kor 2:1) och han själv (2 Kor 12:21).

¹⁴ Barnett 1997, 9.

¹⁵ Barnett 1997, 10.

Från att tidigare tänkt besöka dem en gång kom planerna alltså att ändras till två gånger p.g.a. omständigheterna. Från Korint reste han då till Makedonien med löfte att komma tillbaka, när han väl har lämnat tvingades han avvika från dem nya planerna och gå tillbaka till de äldre men med en försening. I denna situation skriver han ett nytt brev antingen från Makedonien eller Asien, brevet finns inte heller bevarat. Detta brev är omtalat i 2 Kor 2:3-4; 7:8-12, man ser att Paulus skrev i djup nöd, ”med ett tungt hjärta”¹⁶. I det sjunde kapitlet uttrycker han en viss ånger av att gå ut för hårt mot dem och även en rädsla för att relationen ska brytas.

I sin långa väntan på svar från Titus möts de äntligen upp i Makedonien där Paulus får rapporten om att korintieförsamlingen gensvarade positivt på brevet och gjorde bättring.¹⁷ Men Titus hade också med sig dåliga nyheter. Vissa i församlingen höll uppfattningen att Paulus måste vara köttslig (1:12). Paulus skriver ”Det var min tanke. Var det ett lättsinnigt infall? Är jag så mänskligt svag i mina beslut och att jag säger ja och nej på en gång!” (1:17). Korinthier hade då dragit slutsatsen att Paulus måste vara olämplig för tjänst eftersom man tänkte att han hade misslyckats med att lösa problemen på sin senaste resa. Här kan man också anta att detta leder till misstänksamhet angående givandet till Jerusalem insamlingen.

Andra tråkiga nyheter var att insamlingen som Titus startat ett år tidigare hade fallit bort. Trots sina två brev och ytterligare ett till besök verkar det som att detta inte frigjort medlemmar från att vara intrasslade i kultiskt och omoralisk liv i Korint. De var inte heller nöjda med att Paulus fortfarande insisterar på att försörja sig själv samt att han inte visar tecken på att börja ta emot ekonomiska gåvor från dem. Barnett lyfter fram att den värsta nyheten var att församlingen hade blivit infiltrerad av en grupp jude-kristna ”falska apostlar” som hotade att förstöra Paulus relation med Korinthierna.¹⁸

Det är alltså dessa nyheter som driver Paulus till att skriva det nytestamentliga andra Korinthiebrevet. I detta sista bevarade brev skriver han till korinthierna, men inte bara (och detta är viktigt för uppsatsens huvudfråga), Paulus skriver att brevet är ämnat till ”Guds församling i Korint och till alla heliga runt om i Achaia” (1 Kor 1:2, 2 Kor 1:1).

2.2.2 Situation och församlings problematik

På senaste tiden har uppfattning skiftats om korinthieförsamlingens ekonomiska läge. Den erkända forskaren E.A. Judge har pendlat från uppfattningen att de kristna i området varit en fattig grupp till att hävda att församlingen snarare var en socialt pretentiös grupp i befolkningen. Johannes

¹⁶ Mitternacht & Runesson 2006, 256.

¹⁷ Barnett 1997, 13.

¹⁸ Barnett 1997, 13.

Chrysostomos skrev i sitt förord till sin kommentar av första Korinthierbrevet att församlingens strävan efter rikedom och högfärd grundade sig på stadens kommersiella karaktär där det skedde ett konstant kommersiellt handelsflöde.¹⁹

Tidigare i detta arbete har jag redogjort gjort för de frigivnas status i samhället. Detta är viktig information till förståelsen av församlingen och de klasser som befanns sig i denna krets. Det är mycket rimligt att f.d. slavar var en stor del av församlingen eftersom de bevarade namnen i texterna är typiska slavnamn. Dessa erbjöd troligen resurser av ledarskap och reste mellan Korint och Efesos vilket tyder på att de var finansiellt obundna. De namn man kan hitta i litteraturen tillhörde medelklass eller över, eller var någon typ av följeslagare. Fortunatus och Achaicus är typiska namn för befriade slavar.²⁰

Eftersom det var en stor församling (Apg 18:10) kan man också se att det var ganska många som inte var rika, som man också får veta Paulus första brev ”inte många var mäktiga, inte många av förnäm släkt” (1 Kor 1:26). I texten ser vi hur Paulus knyter an till de lägre klasserna i församlingen, slavar och fattiga inom den troende gemenskapen i Korint. De hade uppenbarligen farit illa p.g.a. de rikas handlade vid sammankomster, samlingar ”som snarare skadar än gangnar” (1 Kor 11:17b). Detta berodde på att det i församlingen fanns medlemmar som tillhörde elitgruppen i Korint. Det är inte otroligt att dessa var präglade av såkallade beskyddare – klient relationer. Detta fenomen har Judge benämnt som ”status”. Vad som menas är att det skapades maktpositioner från välstånd och rikedom snarare än ur offentlig position. Detta förekom inte bara i politiska befattningar, utan också i inhemska sociala relationer, dvs. från rika män och kvinnor. I praktiken kunde det i Korint se ut som så att människor med rank och status bistod kringresande retoriker med gästvänlighet och finansiella förmåner.

När Paulus förväntas ta emot sådana statusbaserade beskyddarskaps tjänster (från eng. *patronage*), ställer han sig emot detta genom att vägra uppfylla korinthiernas förväntningar på en offentlig talare. Han väljer istället att identifiera sig med de lägre klasserna i församlingen. Enligt Judge beror detta på att Paulus inte vill förlika sig med relationer baserat på status. Paulus vill att alla av rank vare sig det är kyrkligt eller socialt skall underordna sig Kristus. Implicit förkastar alltså Paulus alla konventioner (avtal, överenskommelser) associerade med status.²¹ Detta upprörde de mer välbärgade församlingsmedlemmarna eftersom ”patronagepraktikerna” ofta förekom runt dessa. När Paulus hanterar situationen på detta sätt fördömer han detta som syndfullt.

¹⁹ Pattegreu 2014, 133.

²⁰ Barnett 1997, 7.

²¹ Barnett 1997, 8.

Detta är grunden för ett av problemen i korinthieförsamlingen och som Paulus bemöter. Nämligen: församlingsmedlemmar samlades troligen runt de välbärgade i församlingen (Aquila, Stefanus, Crispus, Erastus, Chloe, och Febe) i Gaius hushåll. Där det inte alls var omöjligt att välbärgade praktiserade detta till kringresande. I breven till korinthierna ser vi också möjliga bevis för det, t.ex. Apollos och Petrus och ”Herrens bröder” (1 Kor 9:4-6) eller de falska profeterna som omnämns i andra Korinthiebrevet (2 Kor 11:4-5, 13-15).

Med detta till grund kan vi dra slutsatsen att husträffarna rimligen hade formats av de välbärgade värdarnas status och sociorelationella praktiker.²² Man kan också säga att detta är snarlikt med det tidigare problemen i Paulus första brev till korinthierna angående partibildningar mellan rika och fattiga i Herrens måltid (1 Kor 11:18-19), i relation till ledare (1 Kor 1:12, 13) det problem som han adresserar i sitt första brev (1 Kor 3:1-4, 16-17, 12:25). Kort efter skriver han det andra kanoniska brevet som vi har sett hade liknande problem, angående välbärgade och beskyddarskap. Rimligtvis är detta också grunden till att han identifierar sig med dem fattiga som p.g.a. detta hade farit illa.

2.2.3 Sammanfattning, Korint

I denna del har jag redovisat forskning som visar på ojämlikhet i staden Korint. Det rådande systemet var uppbyggt till elitens fördel, då poster och status skyddades av dem som satt högre upp. För att befolkningens rikaste 2 procent skulle kunna fortsätta vara rika utformade eliten staden efter kommersiella intressen på den övriga befolkningens bekostnad. För att befästa rikedom behövdes ojämlikheten upprätthållas, vilket man gjorde genom att begränsa handel till eliten. Därmed kan vi ana varför 65% (eller mer) hade okänd mängd resurser eller väldigt få resurser. Som sagt är den fattiga befolkningen svårast att fastställa och få grepp om i det historiska återskapandet. Till de fattigas nackdel kan vi alltså bara anta något om dem i ljuset av de rika. Men detta säger ändå tillräckligt för att fastslå ojämlikheten.

I Paulusforskningen har man på senare tid sagt att den korinthiska församlingen bestod av många som hade större tillgångar. Den var alltså inte en utslagen eller genomgående fattig grupp. De kristna var troligen formade av den kommersiella grund samhället stod på. Vilket ledde till ett oönskat strävande efter rikedom och högfärd. I församlingen fanns ”frigivna” som hade en högre status, dessa var troligen skarpa affärsmän som anslutit sig till församlingen. Trots detta fanns det många fattiga som Paulus identifierade sig med eftersom de råkat illa ut p.g.a. de rikas handlingar. Detta gör Paulus eftersom ha inte vill stötta maktpositioner som grundar sig på rikedom och status,

²² Barnett 1997, 9.

han vill istället att alla ska underordna sig Kristus. ”Status” är också en anledning till varför Paulus vägrar att ta emot ekonomiska gåvor, därför förkastar han alla överenskommelser baserade på detta.

Kapitel 3: Argumentationsanalys av brevet och 8:1-15

Här följer en analys av 2 Kor 8:1-15. Till en början läggs brevets struktur ut, dess intention och argument. Därefter redovisas närläsningen av den utvalda texten. Till sist följer delkapitlet om teologiska slutsatser, med syftet att svara på frågan om vilka teologiska teman som kommer till uttryck i Paulus argumentation.

3.1 Textens vida litterära sammanhang

I detta första delavsnitt redovisas textens uppbyggnad och komponering. Med hjälp av exegeter och kommentarlitteratur visar jag på hur texten fungerar med dess uppdelningar men också textens karaktär dvs. på vilket sätt Paulus skriver. Detta gör jag för att svara på hur texten påverkar 8:1-15 samt för att ta reda på hur den utvalda texten spelar för roll i den stora textmassan, vilket ger insikt i hur Paulus argumentation löper i 8:1-15.

Jag kommer att presentera texten utifrån en tredelad struktur. Eftersom det finns en rådande konsensus bland exegeter. Tidigare har det argumenterats för en alternativ syn på konstruktionen av brevet där man t.ex. hävdar att kapitel åtta och nio är ämnade att läsas separat. Men en stor del av exegeter är alltså ense om att det finns problem med att dela upp brevet på det sättet, t.ex. Tellbe och Barnett menar att det är möjligt att läsa brevet som en sammanhängande tredelad argumentation.²³

Brevstrukturen kommer se ut såhär: 1. Försvar av apostlatjänst, 2. Till Herrens tjänst: Jerusalem insamlingen 8–9 och 3. Till Herrens tjänst - argumentation och försvar. I den andra delen kommenterar jag kort relationen mellan kapitel 8:1–9:15 till brevets helhet. Det finns nämligen ett övergripande argument i 2 Kor som är viktigt att uppmärksamma eftersom det påvekar hur man läser och uppfattar den utvalda texten.

3.1.1 Textens övergripande struktur

Brevet börjar med en introduktion, hälsningar och tacksägelser (1:1-2). Därefter följer vv. 3-11 som innehåller en utläggning om gemenskapen Paulus har med korinthierna i Kristi lidanden trösten från Gud. Paulus ger också exempel på personlig erfarenhet av lidande och hoppet om räddning som är till tröst. Mikael Tellbe skriver att detta är skillnaden mot andra inledningar Paulus brukar skriva,

²³ Barnett 1997, 388; Tellbe 2007, 113.

det finns en personlig ansats.²⁴ Som vi nu har sett vet vi vilket situation och nöd Paulus befann sig i innan han tog emot rapporten från Titus, han var ju rädd att relationen skulle få ett avslut.

3.1.1.1 Försvar av apostlatjänsten

Den första delen kap 1–7 syftar på Paulus tjänst och apostlaskap. Han redogör för dess giltighet och auktoritet. Det råder som sagt spänningar mellan församlingen och Paulus. I kapitel 1–2 fokuserar Paulus på försvar mot beskyllningar som hade kommit, detta syns uttryckligen i v.17. Församlingen hade som sagt en viss kritik angående Paulus bristande karaktär när det gällde hans reseplanering. I denna perikop ser vi främst ett försvar av hans tjänst i relation till detta 1:12–2:13.²⁵

Paulus försvarar sin apostlatjänst genom att bevisa sin trofasthet 2:14–3:6, han har självförtroende i sin förkunnelse eftersom han är sänd av Gud. Den kristna aposteln är en person som sprider ”kristuskunskapens doft”, den helige Ande är beviset på dess giltighet och det är Anden gör det nya förbundet möjligt. Därför behöver han inget rekommendationsbrev av någon annan människa till skillnad mot andra ”apostlar”.

I 3:7–4:6 argumenterar Paulus för apostelns överlägsenhet och där han också jämför det nya förbundet med den mosaiska ordningen. Apostelns svaghet och lidande och framtids hopp (p.g.a. uppståndelsen) i 4:7–5:10 är ett argument för tjänstens giltighet.

I 5:11–6:10 befäster Paulus sin apostlatjänst genom att lägga ut budskapet om Guds försoning, i ljuset av detta fungerar han i en Guds ambassadör- och tjänartjänst. Till sist i denna försvarsdel kommer han tillbaka till i ett återknytande till sina resor och 2:13, de goda och glada nyheterna Titus hade kommit med.

3.1.1.2 I Herrens tjänst - Jerusalem insamlingen kap 8–9

Den andra delen i brevet består av kapitel 8–9. Detta är en sammanhängande enhet angående Jerusaleminsamlingen, många exegeter argumenterar för en läsning där 2 Kor 8-9 ska läsas som en koherent argumentation.²⁶

Här är Paulus fokus insamlingen till dem fattiga i Jerusalem. Paulus fick information av Titus att korinthisarna inte lyckats så väl med insamlingen. Men nu p.g.a. dem goda nyheterna som Titus hade kommit med, adresserar han insamlingen med en stark förväntan.²⁷ Här kan vi tänka oss att argumentationen, som varar i två kapitel, görs med visshet att om församlingen som bevisligen kunde ta emot det tuffa ”sorgebrevet” också nu förväntas kunna ta emot hans uppmaning om

²⁴ Tellbe 2007, 114.

²⁵ Martin 1986, xxxv.

²⁶ Barnett 1997, 388.

²⁷ Hellström 1977, 246.

givande till de nödställda i Jerusalem. Här tycker jag att man kan förnimma Paulus stora hjärta för de fattiga eftersom han inte kan låta bli att röra vid detta.

I kapitel 8 lyfter han den aktuella insamlingen hur Guds kärlek och nådegåva är verksam i Makedonier som ger utöver sin förmåga. I kapitel nio fortsätter Paulus och uttrycker tillit till församlingens uppriktighet eftersom han känner deras ”goda vilja” v.2, men vill samtidigt påminna församlingen om givmildhetens rika avkastning inför Gud. I sin studie om insamlingen poängterar Keith F. Nickle att det i kapitel 9:1–2 finns ett strategibyte i argumentationen. Här byter nämligen Paulus fokus från Makedonierna till Korinthierna och skriver att deras iver faktiskt hade sporrat många Makedonier.²⁸

Jag menar att det är rimligt att säga att detta avsnitt är en viktig del i argumentationen i försvarandet av apostlatjänsten. Syftet med brevet är att Paulus hela tiden vill leda församlingen närmare Kristus, han gör detta genom att exemplifiera och förklara livet i Kristus. Kristus är formen för lärjungaskap, ledarskap och apostlaskap. Han vill hjälpa församlingen att reflektera utifrån detta, om Kristus får vara grunden kommer den naturliga följderna vara ekonomisk jämvikt. Eftersom Kristus också är formen för apostlaskap visar det på Paulus försök att skydda gemenskapen mot de falska apostlarna. Han visar på Guds herravälde genom att exemplifiera hur makedonierna levde i Guds nåd, vilket betyder att det där fanns en korsformad andlighet som visade sig i att dem gav sig till Herren och Paulus tjänst. Detta är enligt Paulus innebörden med att bära frukt och kännetecknet på Guds verksamma nåd. Det är också därför han skryter på andra ställen i brevet om sin svaghet.

3.1.1.3 I Herrens tjänst, argumentation och försvar

I nästa del 10:1-13:13 försvarar Paulus än en gång sig själv mot personliga anklagelser, i detta avsnitt hanterar han också problem som fanns i Korint (10:1-13:10). Speciellt mot personer som uttrycker skepsis till Paulus men också personer som ”rekommenderar sig själva” v.12. Detta gör han genom att skriva ett långt tal där han motvilligt rekommenderar sig fast med en helt annan retorik än andra så kallade ”väldiga apostlar”, i 11:16-12:18 skryter han med sina plågor, uppoffringar och rena motiv gentemot församlingen, ”Det är er jag vill ha, inte det ni äger. Barnen är inte skyldiga att spara åt sina föräldrar, men föräldrarna åt sina barn” och i kontrast till så kallade apostlar har Paulus och hans medhjälpare aldrig kostat dem pengar.

²⁸ Nickle 1966, 22.

3.1.1.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att den första delen (vv. 3–11) visar på att Paulus har en tidigare historia med församlingen. Han har inget hjärtlöst förhållande till dem. Han uttrycker snarare lättnad och tacksamhet efter de goda beskederna, det märks tydligt att Paulus har en personlig relation till korinthierna. I kapitel 1–7 ser vi att argumentationen är präglad av försvarandet av apostlatjänsten. Han har självförtroende i sin förkunnelsestjänst. Paulus försvarar sin tjänst genom att skriva om lidande och nöd och framtidshopp.

Kapitel 8–9 är en koherent argumentation. Han använder makedonierexemplet för att vägleda korinthierna. Detta avsnitt är en viktig del i 2 Korinthierbrevets övergripande argumentation. Personligen drar jag den slutsatsen att kap. 8–9 är oerhört viktiga för Paulus intention med brevet. Makedoniernas frukt är ett bevis eller ett viktigt argument för Paulus apostlatjänsts giltighet: Han visar att evangeliet som han är satt som apostel att förvalta bär frukt. På detta sätt skyddar han apostlaskapet, budskapet och inte minst deras ömsesidiga relation mot dem falska apostlarna.

Detta tema fortsätter in i den avslutande delen av brevet. Där han håller ett tal som går stick i stäv med personer som rekommenderar sig själva. Han rekommenderar sig genom att berömma sig av lidanden, en slags korsformad rekommendation.

3.2 Textens lydelse

Med ovanstående introduktioner och analyser är det så dags att titta på själva textens argumentation, som i Bibel 2000:s översättning lyder:

Jag vill tala om för er, bröder, vilken nådegåva församlingarna i Makedonien har fått av Gud. 2Under många svåra prövningar har deras översvallande glädje och deras djupa fattigdom överflödat i den rikaste givmildhet. 3Jag kan försäkra: efter sin förmåga, ja, över sin förmåga har de gett. De kom självmant 4till mig och tiggde och bad om att få vara med och hjälpa de heliga. 5Och de gav inte bara det jag hade hoppats – efter Guds vilja gav de först och främst sig själva, åt Herren och åt mig. 6Därför kunde jag be Titus fortsätta som han börjat och se till att även denna frikostighetens gåva blir fulländad hos er. 7Ni som har allt i överflöd: tro, tal, kunskap, hängivenhet och den kärlek som jag har uppväckt hos er, se till att ni också ger överflödande prov på denna nådegåva. 8Det här är ingen befallning. Men jag vill pröva äktheten i er kärlek genom att ställa den mot andras hängivenhet. 9Ni känner vår herre Jesu Kristi stora gåva: han, som var rik, blev fattig för er skull, för att ni skulle bli rika genom hans fattigdom. 10Det är ett råd jag ger er, och det kan ni ha nytta av, ni som i fjol påbörjade arbetet, och det med god vilja. 11Fullfölj nu arbetet, så att resultatet svarar mot den goda viljan – allt efter er förmåga. 12Har någon bara den goda viljan, så är han välkommen med vad han har och bedöms inte efter vad han inte har. 13Meningen är ju inte att andra skall få det bättre och ni få det svårt. Nej, det är en fråga om jämvikt; 14nu skall ert överflöd avhjälpa deras brist, för att en annan gång deras överflöd skall avhjälpa er brist. Så blir det jämvikt, 15som det står skrivet: *Han med mycket fick inte för mycket, han med litet fick inte för litet.* (2 Kor 8:1-15, B2000)

Följande är en utläggning av den utvalda textens analys, här går jag igenom argumentet i texten för att hitta viktiga biståndsdelar i Paulus argumentation. Men också för att visa på om det går att

härleda en utjämningsprincip från Paulus uppmaningar till församlingen. Här svarar jag på vad som format Paulus till att argumentera som han gör i 2 Kor 8:1-15. Samt vad argumentationen om givande har för teologisk grund.

3.2.1 Argumentationsanalys av 8:1-15

Grunden för kapitel 8–9 och dess argumentation är för det första korinthisernas misslyckande i insamlingen till Jerusalem och för det andra Guds nådegåva i makedonierförsamlingen.

Argumentationen är svår att dela upp i olika verser som olika argument. Jag skulle snarare säga att texten består av flera delar i brevets stora argumentet.

I de sju första verserna (v. 1–7) är temat nådegåva och makedonierförsamlingen. Sedan går Paulus vidare från det genuina exemplet till gåvan Jesus Kristus i v.9. Därefter återkopplar han till korinthisernas goda vilja som svalnat, med syfte att hjälpa dem att lyfta blicken från dem själva, till medkänsla och medlidande med de fattiga i Jerusalem. Till sist avslutar han med att citera 2 Mos 16:18.

3.2.1.1 Den utvalda textens struktur

De första sju verserna v. 1–7 är präglade av temat: Guds nådegåva. Paulus berättar om sitt möte med den makedonska församlingen, som hade deltagit i Jerusaleminsamlingen ”över deras förmåga”. Denna hängivenhet fanns trots omständigheterna. De var nämligen själva fattiga och p.g.a. att Paulus hade räknat bort dem från insamlingen, insisterade de nu på att vara med, de till och med ”tiggde och bad”.²⁹ Argumentationen börjar i Guds nådegåva som har gett dem kraft att offra sig själva och ”överflöda av rikaste givmildhet” till hjälpen av de heliga i Jerusalem. Detta är Paulus första argument, dvs. mötet med makedonierna och bevittnandet av Guds nåd som gett dem kraft till ekonomisk givmildhet trots svaghet och brist. Barnett kommenterar att Paulus här jämför makedonierna med berättelsen om den fattiga änkan som ur sin fattigdom gav allt hon ägde (Mark 12:44) där kvalitet är viktigare än kvantitet.³⁰ Utifrån makedoniernas exempel vill Paulus påminna och utmana korinthiserna att visa prov på denna nådegåva v. 6–7. Jag vill alltså mena att argumentationens grund är helt enkelt vilar på Guds verksamma nåd.

Givmildheten kan omöjligt vara en befallning eller ett krav poängterar Paulus. I denna argumentationsdel (v. 8–15) använder Paulus exemplet på Guds nåd som växer till och är en Andens frukt, hans önskan är att se denna frukt växa fram i korinthisernas insamling. I den nionde versen tar han innehållet från mötet med makedonierförsamlingen, dvs. dess teologiska implikationer och

²⁹ Barnett 1997, 394–5.

³⁰ Barnett 1997, 392–3.

tillämpar detta på Kristi inkarnation och korsfästelse, ”han, som var rik blev fattig för er skull, för att ni skulle bli rika genom hans fattigdom”. Barnett skriver att Paulus där ställer argumentet på sin spets; eftersom Kristus beskrivs som Guds gåva till den nödställda världen.³¹

Paulus förhoppningar är att nåden ska producera samma frukt hos de mer rika korinthierna. Detta pekar också på korinthiernas bristande generositet, menar Barnett, samtidigt på Kristi frivilliga självupppoffring har gjort dem rika. Därefter leder argumentet vidare till ett bildspråk; eftersom Kristus gjorde detta frivilligt i kärlek och av nåd för skapelsens rikedom, så bör även korinthierna göra för andra, dvs. jerusalemförsamlingen.³² Argumentationens syfte är att väcka upp denna nådegåva i dem v. 6–7.

Därefter återkopplar han till korinthiernas goda vilja som svalnat med syfte att hjälpa dem att lyfta blicken till medkänsla och medlidande med de fattiga så att det blir ekonomisk jämvikt, ”så att det blir lika för alla”.³³ Här argumenterar Paulus för en jämlikhet mellan Korint och Jerusalem, detta är endast möjligt genom att frivilligt delta i nåden som är givandet tillsammans med Gud. Inte för att det ska bli svårt för korinthierna men för att det ska vara jämvikt, inte för att det ska skapa ekonomiska fördelar men för att det ska bli jämvikt.³⁴ I. Howard Marshall poängterar att argumentet inte syftar till att fattigdom är ett mål i sig själv utan snarare är en självupppoffring dvs. något man frivilligt utstår till fattiga människors fördel.³⁵ Paulus argument syftar till att det ska vara en ömsesidig relation där församlingarna litar på varandras generositet i stunder av eventuella svårigheter där korintherna också kan hamna i framtiden.

Till sist avslutar han alltså med att citera 2 Mos 16:18. Denna text syftar tillbaka på Israels vandring i öknen där Gud försåg med manna. I den situationen spelade inte mängden i insamling någon spelade roll eftersom Guds försåg dem med manna v.15. ”Den som samlat mycket hade ingenting över, och den som samlat lite saknade ingenting” (2 Kor 8:15b, Svenska folkbibeln). Martin kommenterar att anledningen varför texten används beror på en önskan att givandet till Israel skall föra historien mot dess ämnade mål. Paulus äger visionen att det framtida Israel skall bli en ström av välsignelse till alla nationer. Utifrån denna eskatologiska vision undervisar Paulus Guds folk i Korint. Eftersom dem har resurser bör dem ge till dem som inte har så att båda församlingarna kan bli försedda. Paulus insikt, skriver Martin, får långtgående konsekvenser för en värld som är

³¹ Barnett 1997, 391.

³² Barnett 1997, 407.

³³ Svenska folkbibeln, 2 Kor 8:14

³⁴ Barnett 1997, 414.

³⁵ Marshall 2008, 111.

tragiskt uppdelad mellan privilegierade och underprivilegierade.³⁶

Detta återkommer jag till under rubriken teologiska teman och källor där jag kopplar detta med den mosaiska ordningen och Jahvismen, dvs. Jahves fördelande rättvisa (3.3.2 Paulus användning av 1 Mos 16:18).

3.2.1.2 Sammanfattning

Följande är argumentationen uppställd i trepunkts form. Argumentet hålls samman genom att han i alla tre delar har makedonierna som exempel.

1) Makedonierna äger en nådegåva som bär frukt, de ger till Herren och Paulus v. 4–5.

2) Samma nådegåva ser ut som Jesus Kristus sändning till världen. De deltar i Guds liv. Paulus liknar deras exempel och föredöme med Kristus Jesus, som gav sig själv för att mänskligheten skulle få det han hade i sin pre-existens.

3) Därför skriver han till korinthisarna som har blivit rika på grund av Guds handlande i Kristus. Dvs. han blev fattig för deras skull för att de skulle få det han hade i sin pre-existens. Utifrån detta utmanar han dem att ge av kärlek för att det ska bli jämvikt. På grund av Paulus vision om Israel och eftersom Gud har utjämnat den stora klyftan mellan Gud och skapelsen.

3.3 Teologiska argument och källor i insamlingen

3.3.1 Jesus Kristus

Argumentationen visar oss Paulus kontextuella teologi. Han hämtar teologi från mötet med makedonierförsamlingen som burit frukt mitt i sin fattigdom. Det finns en slags inkarnationell teologi, dvs. från bevittnandet av Guds verksamma nåd sätter han ord på Jesu inkarnation och korsfästelse. Jesu inkarnation och korsfästelse visar på Guds stora generositet där Gud tömmer ut sig själv, vers 9 är oerhört viktig för argumentationen.

Det finns helt klart en korsformad andlighet. Kristi självuppoffrande (särskilt i lidandet på korset) karaktär genomsyrar hela brevet. Guds givande av Sonen för med sig en logik, evangelieberättelsen om hur Gud bryter in i tiden (Kristus bär sitt kors och uppstår från döden) är alltid Paulus glasögon i hans utläggning av Guds rike.

Paulus anser att Kristi första ankomst avslöjar Guds rikets principer och form. Givandets nådegåva ser ut på samma sätt eftersom Kristus är Gåvan till världen, dvs. en utjämning på grund av Gud som är verksam i de troende. Michael J. Gorman kallar detta för ”cruciform generosity and

³⁶ Martin 1986, 268.

justice” och menar att skapandet av en jämlik värld är Guds nådefulla avsikt, där någras överflöd och andras brist förs samman.³⁷

3.3.1.1 Kristologi och Filipperbrevet:

I Bibel 2000 och Svenska folkbibelns notapparat finns Filipperbrevet med som parallelltext, eller iallafall i v.7. Det är även så att alla kommentarer av 2 Kor jag använt av har adresserat Fil 2:5–8, vissa har även kommenterat bibeltexternas relation och likhet. Jag finner det oundvikligt att utelämna denna text eftersom Paulus är författare till båda breven. Han använder också ett liknande teologiskt språk om inkarnationen och båda texterna befinner sig i ett argument.

I Filipperbrevet uppmanar Paulus filipperna att leva på ett sätt som är värdigt Kristi evangelium (1:27). Han argumenterar att de har fått nåden att inte bara ”tro på Kristus, utan att också lida för hans skull” (v. 29). Sedan listar han upp det som finns i Kristus nämligen: uppmuntran från kärleken och gemenskap från Anden, samt ömhet och medkänsla. Paulus vill nu att filipperna ska leva i den kärleken (2:2) genom detta ska då enhet råda, och därigenom hans glädje bli fullkomlig. Denna kärlek uttrycks konkret i att de blir eniga i tanke och sinnelag, att de blir fria från självhävdelse och fåfänga. Att de blir ödmjuka och sätter andra högre än dem själva, Paulus vill att de inte bara ska tänka på deras eget bästa utan på andras (v.3–4). Detta är Kristi sinnelag enligt Paulus i Filipperbrevet. Argumentet är grundat på Jesus dvs. Jesus är formen som Paulus önskar att filipperna ska formas efter i lärjungaskapet, ”Låt det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus” (2:5). Sedan kommer den kärnfulla texten om Kristus Jesus. I Fil 2:6–8 rotar Paulus utläggningen och de etiska uppmaningarna (2:1–5) i vad Kristus gjorde i frälsningshistorien. Paulus argumenterar alltså utifrån Kristus Jesus som ägde Guds gestalt inte var passiv utan handlade och avstod sin jämlikhet med Gud och gav sig osjälviskt, detta menar Paulus också ska råda i församlingen. Gordon D. Fee betonar att Paulus här menar att detta ska uttryckas på individnivå men också relationellt i gemenskapen.³⁸

I jämförelsen med Fil 2:6–8 ser man som sagt att båda texterna berör kristologi, Kristi pre-existens och inkarnation. Inkarnationen är beskriven som ett val Sonen gjorde, dvs. valet att avstå från jämlikheten med Gud eller som det står i 2 Kor 8:9 i termer av rikedom och fattigdom: ”han, som var rik, blev fattig för er skull”. Detta kommenterar John Howard Yoder och menar att utsagan i v.9 ”han blev fattig” inte går att skilja från Jesu ekonomiska praktiker bland lärjungarna även fast Paulus syftar på de kosmiska dimensionerna.³⁹ Yoders kommentar kan då leda oss till att texterna

³⁷ Gorman 2009, 89.

³⁸ Fee 1995, 199-200.

³⁹ Yoder 1972, 119.

Fil 2:6–8 och 2 Kor 8:9 har en liknande funktion, dvs. att dem syftar på kristologi som ger en form för stöd åt särskilda etiska praktiker. Men däremot är det viktigt att inse att vi inte kan skilja detta från Andens verk och frukt.

3.3.2 Paulus användning av 1 Mos 16:18

Andra Korinthierbrevet är genomsyrat av citat från Gamla Testamentet. Paulus har tidigare (kap 3) jämfört den mosaiska ordningen med det nya förbundet. Han har visat på dess överlägsenhet och härlighet. Paulus har en vision av det framtida Israel, däri ligger insamlingens eskatologiska dimension. I detta avsnitt lägger jag ut att det också finns skäl att argumentera för en Jahvism hos Paulus, det blir särskilt uppenbart i hans val av gammaltestamentlig text. Jag har hämtat detta från Walter Brueggemann GT teologi och hans definition av Jahvism, ”Yahwism is a practice of distributive justice”, dvs. att Jahvism är en praxis av fördelande rättvisa. Jag är medveten att han inte är en Paulusforskare, men jag finner det relevant för ämnet om Paulus teologiska tradition eftersom Paulus själv citerar 2 Mos 16:18.

I Brueggemanns avsnitt *Yahweh, the God who Commands* menar han att Jahve som befäller också är den som befriar, detta gör Israels Gud för att skapa en social ordning i kontrast till Farao.⁴⁰ Brueggemann menar att den teologiska intentionen med de tio buden var institutionalisering av uttåget med syftet att skapa relationer som är formade av uttåget som ett skydd mot att formas av tiden före uttåget. Brueggemann sammanfattar att vissa av de tio buden uttrycker en radikal vision av det sociala, denna tradition insisterar nämligen på att social makt måste vara i rättvisans tjänst för alla Israels medlemmar.⁴¹ Detta är tydligast i sabbatsbudet som innebär en vila från arbete osv. Brueggemann insisterar på att detta formar ekonomiska praktiker där hela samhället har ett aktivt ansvar för välmåendet av alla medlemmar. Sabbatsbudet innebar i förlängningen firandet av det så kallade friåret (3 Mos 25:8–22). Friåret var tänkt som ett år då Israel skulle börja om på noll för att hindra exploatering och där alla fick en ny chans att börja om.⁴² På detta sätt skulle man kunna dra slutsatsen att sabbatsbudet vittnar om en ekonomisk utjämning.

Brueggemann menar att uttåget i den mosaiska ordningen är Israels vittnesbörd av att Jahve ställer sig på de fattiga, svaga och marginaliserades sida. Jahve är alltså den oböjliga företrädaren av och för rättvisa. I praktiken innebär detta, enligt Brueggemann, en heltäckande omformning av maktstrukturer på jorden.⁴³ Poängen med rättvisan i den mosaiska ordningen är alltså att den är

⁴⁰ Brueggemann 1997, 184.

⁴¹ Brueggemann 1997, 188.

⁴² Brueggemann 1997, 187–188.

⁴³ Brueggemann 1997, 736.

grundad i Jahves karaktär. Intentionen med den mosaiska rättvisan var att omfördela sociala tillgångar och makt.

Denna fördelande rättvisa hävdar att sociala tillgångar och makt är ojämnt fördelade i världen och att dem som har mycket till viss utsträckning uppmanas ge upp sådana förmåner för att rättvisans skull. Versen från 2 Mos 16:18 ”Han med mycket fick inte för mycket, han med litet fick inte för litet” kan alltså vara ett exempel när denna fördelningsrättvisa kommer till uttryck. Walter Brueggemann tar alltså ställning till att 2 Kor 8:15 onekligen är ett uttryck för detta, dvs. att gemenskapen ska mobilisera sina resurser till allas fördel.⁴⁴

3.3.4 Slutsatser, teologiska teman och källor

Det är rimligt att säga att Guds handlade i sändningen av Jesus Kristus avslöjar Guds rikets principer och form. Med andra ord Jesu födelse, liv, död, uppståndelse är urtypen för lärjungaskapet. Givandets nådegåva definieras och tar sitt uttryck likt, och i ljuset av, den största gåvan – Jesus Kristus, dvs. en utjämning p.g.a. Guds kärlek. Denna nåd och kärlek som är verksam i dem troende verkar inte på ett annorlunda sätt utan med avbilden Jesus Kristus som mall.

Jag har redogjort för att Paulus argumenterar på efter samma logik i Fil 2:6–7 som i 2 Kor 8:9. Bakgrunden med dess mottagare och brevets situation är annorlunda men samma logik hämtas från Kristi inkarnation och korsfästelse. Utifrån Paulus narrativa soteriologi drar han etiska slutsatser och förmanar församlingen därigenom, med förhoppning att de ska bli lika Kristus. När det gäller kristologin som uttrycks i 2 Kor 8:9 och Fil 2:7-8 har jag argumenterat för att det inte går att tolka detta skiljt från narrativet dvs. Jesu ekonomiska praxis bland lärjungarna. Därför tror jag det är rimligt att säga att etiska praktiker är godtagbara utifrån detta, inte minst ekonomisk utjämning.

Med hjälp av Brueggemann föreslår jag att Paulus i användandet av 2 Mos 16:18 ställer sig bakom Jahvism, som Brueggemann definierar är en fördelande rättvisa. Den teologiska intentionen med de tio budorden var att skapa en institutionalisering av uttåget. Alltså, att syftet var att skapa relationer som är formade av uttåget. Som ett skydd mot att relationer formas av tiden före uttåget. Denna ordning är Israels vittnesbörd om att Jahve är oböjlig när det gäller rättvisa åt de fattiga, svaga och marginaliserade, eftersom det är grundad på Jahves karaktär och handlade med folket. Denna ordning är formad av erfarenheten och det upprepade minnet av Israel uttåg ur Egypten. Eventuellt vill Paulus skapa en liknande instutionalisering av ömsesidighet och jämlikhet där omfördelning sker i den kristna kyrkan, i detta fall mellan Korint och Jerusalem. Vilket inte är en

⁴⁴ Brueggemann 1997, 736–737.

orimligt tanke, också Brueggemann pekar mot en sådan praktik när han kommenterar 2 Kor 8:15. Med detta till grund har jag argumenterat för att Paulus liksom Jahve ställer sig på de fattiga, svaga och marginaliserades sida (se 2.2.3).

Kapitel 4: Avslutande del

4.1 Sammanfattning av slutsatser

Denna uppsats har haft som syfte att svara på frågan om det finns någon idé om ekonomisk utjämning i 2 Kor 8:15. Jag har svarat på om Paulus utifrån sina teologiska övertygelser och ståndpunkter motiverar en utjämning av ekonomiska resurser. För att komma dit har jag valt att börja i det historiska sammanhanget för att ta reda på hur den sociopolitiska situationen såg ut, utjämning förutsätter ojämlikhet och orättvisor därför har jag valt att börja i studiet av Korint som stad och dess strukturer. Uppsatsen har sträckt sig från staden Korint och dess kommersiella grund till Paulus inkarnationella och Kristus centrerade teologi om givande och generositet.

Korint var en stad byggd på kommersiella intressen där handel var viktig för stadens uppbyggnad och struktur. Jag har visat på att elitens höga standard och rikedom upprätthölls av en stängd handel som bara eliten (med alla dess grupper) hade tillgång till. Det fanns också ett inbyggd hinder för social rörelse mellan positioner. Utjämning och emancipation för de fattiga var alltså uteslutet. Arkeologiska fynd har i detta arbete bidragit till slutsatser om att de rika styrde historieskrivningen och att de fattiga på olika sätt var förtryckta. Med detta har jag lagt en grund till hjälp i förståelsen av korinthförsamlingen och Paulus argumentationer.

Samhällsstrukturen i Korint ger oss information om hur församlingen såg ut. Forskningen visar att de kristna inte var en homogen grupp. Det var olika typer människor som samlades både rika och fattiga. En stor grupp av församlingen hade större tillgångar. P.g.a problem i församlingen ställer sig Paulus på de fattigas sida, eftersom han vägrar att associera sig med maktpositioner grundade på status. Här kan vi se hur Paulus tydligt agerar subversivt gentemot rådande sociokulturella praktiker och mönster, det är tydligt att Paulus själv förkroppsligar en social etik som han senare vill leda in korinthiska på. Denna etik är Jesu Kristi församlings karaktär.

Paulus och korinthiska har en nära relation men brokig historia tillsammans. I sammanhanget är Paulus lättad eftersom korinthiska har svarat positivt på hans tidigare tuffa brev. Trots detta fortsätter Paulus att försvara sin apostlatjänst, men på ett annorlunda sätt som inte är enligt normen i det korinthiska samhället. Här ser vi att Paulus omfamnar en radikalt annorlunda

sätt att tolka livet, dvs. den stora berättelsen om Israels Gud som har handlat i historien. Han bevisar även här att han oavbrutet förkroppsligar ett annat sätt att leva som är format av Guds handlande i världen, särskilt i Guds handlande i Kristus Jesus. Med uppståndelsens framtidshopp i ryggen bevisar han att även Kristi lidande och död verkar i honom, därför skryter han med sin svaghet brevet igenom.

Kapitel 8–9 har jag argumenterat för att vara väldigt viktiga i argumentationen. Även här bevisar Paulus sin apostlatjänsts auktoritet. Men han skyddar apostlaskapet, budskapet och inte minst deras ömsesidiga relation mot dem falska apostlarna. Detta gör han bl.a. genom att ta upp Makedonierna som exempel. Makedoniernas frukt är alltså ett viktigt argument för Paulus apostlatjänst giltighet: Han visar att evangeliet genom hans tjänst i Kristus bär frukt enligt Jesu Kristi form. Detta har jag benämnt som korsformad teologi vilket också präglar andra korinthierbrevets avslutande delen. Där för han ett tal med syftet att berömma sig med en korsformad rekommendation. Detta är alltså genomsyrande i hela brevets argument.

Jag har också argumenterat för att nådegåvan (makedoniernas generositet mitt i fattigdom) är ett argument för att lärjungaskapet får ekonomiska utjämnings effekter. När den kristne deltar i Guds liv är Jesus formen för hur Gud verkar. Detta gör Paulus på flera ställen exempelvis Fil 2:5–8. Med hjälp av teologer har jag föreslagit att Guds verk i Jesus var ett slags utjämnande och att kristologin som uttrycks i kosmiska termer inte ska tolkas skilt från Jesu ekonomiska praktiker bland lärjungarna. Däremot har det varit en viktig slutsats att argumentera för att Paulus argumentation till korintherna, angående Jerusalemsinsamlingen, inte är en befallning utan förs i ordalag av uppmuntran, glädje och tacksägelse till Guds verksamma nåd. Utifrån makedoniernas fruktbarande mitt i fattigdom sätter han ord på detta, frukten som Makedonierna visar på ser ut som och har formen; Jesus Kristus. Paulus djupaste önskan är denna nådegåva ska fungera i den rikare gemenskapen i Korint för att utjämning, enhet och ömsesidighet ska finnas i Kristi kropp. Detta har sin grund i övertygelsen den Gud som verkar i Jesus Kristus Messias är Jahve Israels Gud. Israel vittnar om att Jahve har gjort sig känd genom att han verkar på ett särskilt sätt i och genom Israel. Brueggemann menar att Jahvismen som uttrycks i den mosaiska ordningen är djupt förknippad med Jahves karaktär som syftar på en fördelande rättvisa. Jag menar att Paulus kopplar an till detta i sin uppmaning till korintherna eftersom han vill att deras givande ska formas efter Guds verksamma generositet, kärlek och nåd. Detta har blivit känt och kunskap hos Jahve's folk eftersom de sett och i en obruten succession vittnar om att denna Jahve handlar på ett specifikt sätt i historien.

4.2. Diskussion av slutsatser, frågor och framtida forskningsuppslag

Frågan om ekonomisk utjämning är en del av 2 Kor 8:1–15 som att bli intressantare än jag var beredd på. Personligen var jag ganska osäker på om det överhuvudtaget stämde. I efterhand kan jag se att utjämning som ett socialt mål har många nutida medel, som det däremot inte går att pressa in Paulus inom. I studiet har jag argumenterat för ekonomisk utjämning, men som en frukt av Anden, Paulus intention är att visa på Guds nåd som verkar och formar de kristna. Exemplet från makedonierförsamlingen är ett ytterst spännande bidrag eftersom det verkar som att Guds generositet präglar dem att gå ännu längre, Guds kärlek präglar till och med dem som redan var fattiga att ge till dem som var ännu fattigare i Jerusalem. I det fallet har jag svårt att kalla det ”utjämning” utan snarare en mycket fascinerande generositet som var över deras förmåga. Utifrån Paulus teologiska argumentation verkar det vara så att Paulus ideal är en ekonomisk jämlikhet snarare än utjämning. För att komma till det målet är medlet den specifika nådegåvan. Detta kommer att ta sig uttryck i ekonomisk utjämning om församlingen har rätt förutsättningar, dvs. om församlingen först och främst är ”god jord” och om gemenskapen har resurser som kan utjämnas till andras hjälp. Frågan som väcks i mig är om korinthierna verkligen bar frukt i ett sådant givande. Det finns ju iallafall ingen information om detta i NT. Och det har inte varit intentionen med detta arbete med det är sannerligen en spännande fråga för framtida forskningsuppslag.

I uppsatsen har jag vill inte velat göra anspråk på att förklara alla nytestamentliga eller paulinska ekonomiska praktiker. Jag ser denna text som ett specifikt paulinskt bidrag. Detta skulle kanske vara av intresse att undersöka vidare, dvs. finns olika röster angående ekonomiska praktiker i NT? Kan man hitta andra ekonomiska praktiker i Paulinska brev? Vad har dem isåfall för teologisk grund?

I uppsatsen har jag kort vidrört tredje moseboks friår och drar slutsatser utan att ha gått in på djupet i detta område. Jag upplever det också som en radikal tolkning som jag gör uteslutande med hjälp av Walter Brueggemann vilket blir ganska tunt. Jag undrar om det verkligen är sant om Paulus gör ett försök på detta. Det skulle därför vara ett lämpligt och intressant uppslag, dvs. praktiserar Paulus friåret på något sätt i 2 Kor 8:1-15?

Avslutningsvis vill jag mena att den utvalda texten är en oerhörd skatt som ger oss skäl att praktisera en inbördes hjälp och en annorlunda social etik. Social etik definierar Stanley Hauerwas som oskiljbar från kyrkans väsen: ”Som sådan har inte kyrkan en social etik, kyrkan är en social etik”. I denna uppsats har kommit att upptäcka att kyrkan inte behöver vara rädd för att i dessa reflektioner bli ett eko av samtidens röster eftersom det är väldigt tydligt att Paulus förmedlar Guds

vision i en ojämlik värld vilket självklart innefattar ekonomi. Istället kan vi vara trygga i att församlingen idag har tillgång att väcka liv i denna nådegåva för att bli ett förkroppsligat frågetecken, dvs. det salt församlingen är kallad att vara.

I Paulus vision och uppmaningar till korinthierna ser jag en gemenskap som tar hand om varandra, där rika och fattiga sitter vid samma bord på samma nivå, men också över nationella gränser. Kan det vara så att detta är en viktig dimension för att manifestera kristen enhet? Det skulle jag isåfall föreslå som framtida forskningsuppdrag, dvs. har kristen enhet ekonomiska utjämnande dimensioner? Detta har jag ju svarat ett ja på, men det skulle vara intressant att se en fördjupning. Insamlingen skedde som sagt över nationella gränser, Makedonien och Korint, detta tänker jag kan utmana nutida strömningar av nationalism och rasism som också församlingen måste vara på sin vakt mot, vi får inte anta att församlingen är immun mot att formas av sådana idéer. Är kristen enhet subversiv mot nationella gränser?

Så här i efterhand funderar jag på hur våra församlingsstrukturer är uppbyggda. Idag lägger kristna samfund miljontals kronor på kyrkobyggnader, faktum är att ojämlikheten är skrämmande verklig även i våra kyrkor. De troende som redan har resurser hade istället kunnat omfördela till mission i 10/40 fönstret⁴⁵, vilken skulle kunna resultera i tiotusentals fler utsända missionärer. Jag menar att vi lägger alldeles för stora pengar på sådant. Är det etiskt godtagbart när vi ser hur våra syskon i tredje världen lider fattigdom, svält, marginalisering? Är det Andens frukt?

⁴⁵ 10/40 fönstret är en term som syftar på de länder i den södra hemisfären som har högst socioekonomiska behov och tillhör de länder där det kristna budskapet är minst tillgängligt på hela planeten.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Hayes John H., Holladay Carl R. 1982. *Biblical Exegesis: A Beginner's Handbook* second edition
SCM press LTD
- Friesen Steven J., Sarah A. James, Daniel N. Schowalter. 2014. *Corinth in Contrast: Studies in inequality* SNT Vol 155, Brill
- Millis, Benjamin W. 2014. *The Local Magistrates and Elite of Roman Corinth. Ch 3. Studies in inequality* SNT Vol 155, Brill.
- Sanders, Guy D.R. 2014. *Landlords and Tenants: Sharecroppers and Subsistence Farming in Corinthian Historical Context Ch 6. Studies in inequality* SNT Vol 155, Brill.
- Pattegrew, David K. 2014. *The Diolkos and the Emphyreion: How a Land Bridge Framed a Commercial Economy of Roman Corinth. Ch 7 Studies in inequality* SNT Vol 155, Brill.
- Maritin, Ralph P. 1986. *Word Biblical Commentary: Second Corinthians*. Word books, Publ.
- Paul, Barnett. 1997. *The Second Epistle to the Corinthians*. NICNT. Eerdmans Publ. Co.
- Fee, Gordon D. 1995. *Paul's Letter to the Philippians*. NICNT. Eerdmans Publ. Co.
- Dieter Mitternacht, Runesson Anders. 2006. *Jesus och de första kristna: Inledning till Nya testamentet*. Författarna & Verbum förlag
- Tellbe, Mikael. 2002. *Med framtiden i ryggen: En guide till Paulus brev och budskap*. Örebro: Libris
- Hellström, I. 1977. *Förstår du vad du läser?* Ljungbergs Boktryckeri: Klippan.
- Keith F. Nickle. 1966. *The Collection: A Study in Paul's strategy*. SBT 48. London: SCM
- Marshall, Howard I. 2008. *A Concise New Testament Theology*. IVP Academic
- Gorman, Michael J. 2009. *Inhabiting the Cruciform God: Kenosis, Justification, and Theosis in Paul's Narrative Soteriology*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Yoder, John H. 1972. *The Politics of Jesus*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Brueggemann, Walter. 1997. *Theology of the Old Testament: Testimony. Dispute. Advocacy*. Fortress press